

Slovenski inštitut na Dunaju je vabil na predavanje

Prekmurje s Slovenijo povezali duhovniki

Teolog dr. Vinko Škafar je pred zaprtjem države v začetku novembra na Dunaju predstavljal vlogo prekmurskih duhovnikov pri povezovanju s Slovenci onstran Mure in Trojan. Prekmurje je bilo namreč za razliko od ostalih slovenskih pokrajin stoletja dolgo pod ogrsko krono. V tokratnih Novicah objavljamo povzetek njegovega predavanja.

Dunaj Prekmurje je do leta 1777 pripadalo dvema škofijama: Dolnje Prekmurje s središčem v Lendavi pod zagrebsko škofijo in gornje Prekmurje s središčem v Murski Soboti pod madžarsko škofijo Győr. Z ustanovitvijo škofije v starodavnem mestu Savaria (Sombotel), kjer je bil rojen sv. Martin, sobili prekmurški Slovenci, k njim prištevamo tudi porabske Slovence, ki so danes na Madžarskem, združeni v eno škofijo in so tako postali kot škofijska skupnost številnejši in posledično močnejši. Tudi štajerski Slovenci med Dravo in Muro so do premestitve sedeža lavantinske škofije iz Št. Andraža v Maribor leta 1859 spadali pod graško (seckausko) škofijo. Podobno, kot je Slovence med Dravo in Muro ogrožala germanizacija, tako je prekmurske (ogrske) Slovence ogrožala madžarizacija.

Z ustanovitvijo škofije v Sombotelu so katoliški kristjani dobili prve tiskane knjige, ki jih je napisal Miklós Küzmič (1738–1804), pri tem pa ga je podpiral János Szily (1777–1799), prvi sombotelski škof. Podobno kot na Kranjskem so tudi v Prekmurju prvo knjigo Mali katechismus leta 1715 v prekmurščini izdali evangeličani (luterani), ki pa so pozneje

veliko prej in bolj kot nekateri katoliški duhovniki podlegli madžarizaciji.

Celovška Mohorjeva izvažala knjige na Madžarsko

Prekmurški katoliški duhovniki so z ustanovitvijo Mohorjeve družbe v Celovcu leta 1851 začeli naročevati slovenske knjige Mohorjeve, kar ni bilo vseč madžarski oblasti in je zato nasprotovala »uvažanju« knjig iz Avstrije. Madžarske oblasti so v začetku 20. stoletja dovolile izdajanje knjig v prekmurški slovenščini, torej današnjem slovenskem narečju, ki se je v stoletjih ločenosti od ostalih slovenskih dežel razvilo v knjižni jezik s tremi narečnimi podskupinami.

Pri tem je imel odločilno vlogo Jožef Klekl st. (1874–1948), ki je stal za izdajanjem knjig, zasluge pa si je pozneje pridobil kot narodni voditelj prekmurskih Slovencev. Tako so predvsem po zaslugi Jožefa Klekla st., odličnega učenca dr. Franca Ivanocyja (1857–1913), dobili prekmurški Slovenci v začetku 20. stoletja teden Novine, mesečnik Marijin list, letni Kalendar Srca Jezusovoga.

Te in številne druge publikacije so bile ob navdušenih prekmurskih duhovnikovih temelj za

poživljanje in ohranitev slovenstva v času hude madžarizacije v drugi polovici 19. stoletja ter pred in med drugo svetovno vojno.

Ob Miklošu Küzmiču, ki je začetnik katoliškega prekmurskega slovstva, omenimo Jožefa Borovnjaka (1826–1909), narodnega buditelja in pisatelja in na poseben način Kleklovega mentorja dekana dr. Franca Ivanocyja (1857–1913), ki je imel izjemno vodstveno karizmo in je vzgojil številne goreče duhovnike za narodne buditelje: Jožefa Klekla ml. (1879–1936), Štefana Kūharja (1887–1922), Jožefa Sakoviča (1874–1930), Ivana Bašo (1875–1931), Janoša Kūharja (1901–1987), mlajšega brata Štefana Kūharja, zadnjega Čedermaca med porabskimi Slovenci na Madžarskem in druge.

Brez imenovanih prekmurskih duhovnikov, seveda tudi štajerskih, predvsem dr. Matija Slaviča (1877–1958) in dr. Franca Kovačiča (1867–1939), Prekmurje najbrž nikoli ne bi bilo pridruženo matični domovini Sloveniji in bi se prej ali slej pomadžarilo, zaključuje dr. Škafar svoja razmišljanja o vlogi duhovnikov pri nacionalnem preporodu prekmurskih Slovencev.

Slovenski teolog in župnik Vinko Škafar (na sliki v sredini) se je leta 1939 rodil v Bettincih. Maturiral je v Zagrebu, diplomiral na teološki fakulteti v Ljubljani, doktoriral pa na Papeški univerzi Antonianum v Rimu. Več kot dvajset let je delal kot urednik mesečne priloge Naša družina pri tedniku Družina. Dr. Vinko Škafar je predavatelj pastoralne teologije na mariborskem oddelku Teološke fakultete v Ljubljani. Ljubiteljsko raziskuje in objavlja iz zgodovine Cerkev v Prekmurju. Kontekst njegovega predavanja 9. novembra v prostorih Slovenskega pastoralnega centra na Dunaju je 100-letnica priključitve Prekmurja Sloveniji.